

A Joan Arús, a redós del temps (I)

per Maria Albareda

És aquest un treball que l'autora envià a Mn. Geis poques setmanes abans dels seu traspàs. El mateix dia de rebre'l, Mn. Geis me'l recomanà per a publicar-lo a Quatern.

Endevinant-me la intenció, em digué: -No cal que el llegiu ara... Emporteu-vos-el.

Però no vaig poder d'estar-me de llegir-ne alguns paràgrafs.

-Llegui-los en veu alta- però, va dir-me. Li vaig prometre que es publicaria. A més, "crec que aquest treball podria llegir-se a la Fundació Bosch i Cardellach", vaig proposar.

-Us ho acceptaran? -va fer. Efectivament. Va ésser llegit per la pròpia autora el dia 27 de març proppassat.

J.C.

vostè i amb un grandíssim respecte, llevat quan, perdent-li la por, m'atrevia a criticar-li alguna composició seva. M'escoltava. L'interessava la meua opinió, em feia posseïdora d'una intuïció que m'afalagava i que ell tenia molt en compte quan era el cas.

Tot això feu que el record que guardo d'ell sigui amable i perdurable i al mateix temps alligador. Algunes coses que respecte la literatura m'aconsellava no les he oblidades mai. I aquestes cartes que he repassat i rellegit ara, després de molts anys de guardar-les en un calaix, no han fet sinó rememorar el plaer i l'estímul que em proporcionaven les seves lletres, arraconada com estava dintre un món rural i apartat on no hi arribaven gaire -i molt menys en aquell temps,- les manifestacions culturals i literàries.

Jo era molt jove, ell era un senyor que jo veia -i era- ja molt gran. I que aquest senyor de gran experiència i professionalitat, de gran geni també, es prengué la molèstia de consultar-me... Bé, la cosa queda prou clara: això m'envania, m'enlairava als meus propis ulls.

Al moment de fer una tria i una escapçada en els textos escrits de la mà de Joan Arús, per aprofitar-ne només allò que sigui més característic de la seva complexa personalitat, en interès del lector, he fet dues separates: una engloba allò que es refereix a ell mateix, a la seva obra, comentaris dels seus treballs, del seu estat d'esperit, reflexions aspres o profundes, com eren les seves... L'altra es refereix a coses que m'atenyen a mí, a la meua vocació literària, a la fe que ell tenia en el meu treball, a tot allò que podia afavorir-lo.

Aquesta part no m'ha semblat necessària ni té ara, en aquests moments, tractant-se de

remarcar la seva personalitat, no la meua, cap importància.

Jo vivia allunyada de Sabadell, i Déu sap amb quina il·lusió esperava cartes. Cartes de tothom, de familiars, de coneguts, d'amics antics d'abans i després de la guerra, de companyes de col·legi i, sobretot, d'aquells personatges que encara no sé com i per què, aureolats d'un regust literari i francament triomfant, anaren entrant poc a poc dintre de la meua vida de la mà d'uns quants bons amics.

El meu estat vocacional, antic i sincer, s'afermà i s'enriquí i es mantingué gràcies a tot una colla de figures del moment. Joan Arús, Mn. Camil Geis, Josep Miracle, Joan Crusellas, Joan Oller i Rabassa, Josep M. de Segarra, Octavi Saltor, Víctor Català, Pilar Tous de Cirera... Com aparegueren? Com m'envoltaren?

Pensant-hi, crec que tot començà aquell dia 14 de desembre de l'any 1952 quan a Sabadell mateix, en la celebració del cinquantesari de la mort de Jacint Verdaguer, em va ser premiat un conte: "Fidelitat".

Però també això pertany a una altra història. Deixem-la dormir.

Ara es tracta de Joan Arús, de la seva personalitat, de la seva obra, i àdhuc de la seva intimitat de poeta dúctil i complexe, atormentat, d'una sensibilitat vibrant i delicada, sempre a flor de pell. Àdhuc la seva intemperància, la seva impacient mordacitat, que tant com una arma era una defensa, anaven revestits d'un perfil finíssim i perceptius de sensacions, que la seva brusca impaciència cuitava disfressar.

Ell mateix, en alguns punts de les seves cartes, ens descobreix aquest caire viu i estellós del seu caràcter. Ell se n'adonava i ho sabia. I aquest coneixement el turmentava.

No vull seguir, però, per aquest camí confidencial.

Analitzar les cartes de Joan Arús? No, de cap manera. No és aquesta la meua intenció. S'analitzen per elles soles. Fer, doncs, una anàlisi del seu caràcter? La cosa és més senzilla que tot això. Al començament he parlat d'un homenatge, no? Doncs és això, no cap altra cosa.

Permetin-me, si els plau, una petita observació.

Com ja he dit, la transcripció de les cartes són fragments escollits. Entre un paràgraf i un altre d'una mateixa carta s'hi escolaven algunes observacions i recomanacions dirigides al meu afer literari, que jo he retirat, com ja queda dit, escollint d'entremig algunes frases soltes més curtes però significatives, d'altres algun paràgraf més extens, però sense tenir entre elles una continuïtat. Per tal de suplir i

Va morir Joan Arús i no vaig fer res per homenatjar la seva mort, com ho van fer coneguts i amics seus i de la seva obra. Tot i saber que tenia dins d'un calaix d'una antiga calaixera un bon plec de cartes particulars, exponent, moltes d'elles, d'una personalitat que, com sabem, era característica i, podríem dir, única en la seva generació de poetes sabadellencs. Joan Arús no era un home vulgar. Ha passat ja molt de temps del seu traspàs i sempre he tingut la impressió que li dec aquest homenatge, i també el deure de descobrir unes facetes personalíssimes del seu caràcter que poques persones, penso, tingueren oportunitat d'observar.

Potser, mirant amb ulls freds, semblaria com si em proposés desvelar una pudorosa intimitat emmarcada d'una amistat que, si bé totalment inclosa dins els àmbits literaris més absoluts, és també la història del fracàs d'un padrinatge literari que m'afecta. Un padrinatge que m'honorà durant molt de temps, nodrint-se d'unes il·lusions conjuntes que finalment no es pogueren realitzar. I no pas per culpa seva ni per manca d'interès de la seva part. Els seus vaticinis no arribaren a complir-se, però recordo com alguns punts de les seves cartes m'havien fet plorar. Quin afecte més sincer hi va haver entre nosaltres!

Joan Arús feu tot allò que estigué a la seva mà per ajudar-me a entrar en el món literari, sempre difícil de guanyar, presentant-me gent, parlant de mí i regalant-me els seus consells quan més falta em feien.

Però el panorama literari d'aquell temps iniciava un canvi, amb el qual no em vaig posar d'acord. Però això és una altra història.

Ell, Joan Arús, com es podrà veure en la transcripció parcial de les seves cartes, crec que em va posar un afecte sincer i paternal, sentint-se obligat a guiar els meus pobres passos per l'incert camí de la literatura. Em tutejava planerament. Això és significatiu perquè el tuteig en aquell temps no era una cosa general com és ara. Jo sempre el vaig tractar de

Col·labora

CAIXA DE PENSIONS

"laCaixa"

remarcant aquests lapsus miraré de fer entremig una petita pausa per a ressaltar aquests punts adients.

Les cartes, algunes són molt extenses. Altres no tant. I molt més abundants d'allò que es pot pensar atenent-nos a les dates de les transcrites. Aquelles les he deixades totalment de banda pel motiu que ja he dit.

7 de juliol 1953.

"No vull esperar més a escriure't malgrat que, com veuràs, tinc el pols impossible a causa d'haver corregut aquest matí cinc hores pel bosc de can Juliana, amb els gossos, després d'haver esperat el toixó al peu del cau abans de la cinc -havia dormit a la casa- i no haver-se presentat. Hem fet córrer alguns conills i n'he matat un, només un! La meua dona en mata molts més, agafats indefensos del coniller".

"Vaig rebre el teu treball que ara té Mn. Geis i no te'n parlo perquè continuo amb el propòsit de venir a S.C. tal com tenim projectat".

"...pateixo molt escrivint amb aquest pols indomable."

31 d'agost 1953.

"I ara, davant l'anunci de la teua pròxima visita, penso que serà millor contestar-te personalment i complidament en l'avinentsa de la visita que espero ens faràs a Castellar, en hora més apropiada que l'altra vegada per arribar-nos fins a can Juliana en una peripetètica passejada".

4 d'octubre 1953.

"Aprofito aquest matí de diumenge de pluja per començar a escriure, diré una mica a l'aventura, una resposta a les teves amables lletres".

"Tal com tenia previst, la meua conferència ha remogut l'ambient literari i intel·lectual de Vic, com remourà el de tot Catalunya quan aquest treball vegi la llum pública, editat pel Patronat d'Estudis Ausetans."

"Quan em contestis pots fer-ho encara a Castellar, on romandrem encara potser tot el mes d'octubre per mor de la pròxima collita de bolets, que aquestes pluges prometen."

El diumenge passat vaig anar a collir-ne a La Pobla de Lillet, anant-hi per Berga i Guardiola i tornant per Gombreny i Ripoll. Els bolets a dojo, però no valen gran cosa comparats amb els de can Julian, estan dissipats per un excés d'aigua. El paisatge, en canvi, meravellós, encara que ja el coneixia va deixar-me una impressió formidable. Quina pena no poder viure sempre ben a prop o al cor mateix de les altes muntanyes! I pensar que els que hi viuen -recordes aquell article?- ni se'n donen compte! Ara em vé a la memòria una cosa que m'ha esdevingut darrerament i que demostra els graus de materialisme instintiu i fatal de la gent vulgar, que és la que forma la immensa majoria. Cada vegada que hi explicat a alguna d'aquestes persones que havia fet una plantada de pollencs i àlbers a la

Maria Albareda durant el col·loqui que s'establí després de la ponència.

vora del riu, indefectiblement m'han sortit a parlar de la fusta que en treuria. La meua resposta ha estat que mentre jo visqués no es tallaria cap d'aquests arbres; que jo havia plantat arbres, i no fusta. Treu-ne la conseqüència i veuràs que al món hi ha dues menes de persones: les que veuen els arbres (que som nosaltres) i els que veuen la fusta (que són tots els altres). Qui és més feliç? Ells, segons com es mira, perquè la felicitat, en el seu cas, està en la seva ignorància, en la seva manca d'esperit, mentre que en nosaltres, tot això és causa, molt sovint, de sofriment i de tortura interior; la nostra hiperestèsia fa que patim per moltes coses que ells ni veuen, en tal que no disfrutem, ni podem disfrutar, ni que encara que poguéssim voldríem, amb totes aquelles coses que afalaguen i exciten els seus gustos baixament vulgars i concupiscents. La nostra tragèdia, que jo sento al meu entorn, és que una dissemblança essencial ens separa d'aquesta gent i en el fons sentim per ells -enc que no volguem, almenys jo- com una rancúnia, com una ira continguda, quan veiem que no volen ni poden fer-se càrrec del que nosaltres som i representem, ni ens tenen per això cap consideració; quan més aviat ens menyspreen i ens obliden i ens desconeixen, que encara és pitjor, mentre consagran tot el foc de llur admiració als ídols passatgers dels grans espectacles. Una persona com nosaltres, en qualsevol dels nostres pobles, acaparat implacablement pel futbol i pel cine, es sent ofegada pel buit de la indiferència general, no suscita l'interès de ningú i ha de fer la seva obra d'amagat, com si fos un delictiu, i sostenir relacions gairebé clandestines amb gent del seu mateix estil, com els contrabandistes i els espies internacionals.

Tenim, però, un consol: que nosaltres podem veure els arbres i ells només veuen la fusta..."

"Hem engegat la ràdio que com de costum ens amargarà el dinar amb un raig infecte d'anuncis comercials, aliança del mal gust i del rastrerisme, i dels discos sol·licitats, mostra inequívoca de la xaroneria i la incultura de la nostra bona gent."

"El temps s'ha aclarit i fa sol".

"Vull consignar aquí l'efecte trasdental que et va produir la lectura de "Les Absències". Jo penso haver posat en aquest llibre el més entranyable de la meua personalitat espiritual, el més pur, el més pregon i el més autèntic dels meus sentiments d'home i de poeta. Després d'haver fet aquest llibre, ja no em doldrà tant de morir, cal ell és l'únic que m'assegura que el meu pas per la terra no haurà estat inútil."

No m'estranya que t'hagi produït una tan fonda emoció, més que res, m'enorgulleix que t'hagi obert les portes de la teua sensibilitat al reialme infinit i misteriós de la poesia, que, com la música, té el do de posar ales al nostre esperit perquè voli més amunt del nostre miserable món. Altrament, quan després de llegir "Les Absències" dius: "Sé qui és vostè", no comets cap error, perquè en aquests poemes no hi ha res que no sigui fill de la més pura sinceritat; no hi ha ficció ni pose de cap mena."

"Trobo bé la tria que fas de "Camins i Paisatges", denota una sensibilitat afinada; només trobo a menjar-hi un dels poemes que em semblen millors del llibre: "Després de la pluja". Torna'ls a llegir i ja en parlarem."

"Clar que aquest llibre no es pot comparar a "Les Absències", ni pel seu fons ni per la seva forma"... "...no es poden establir certes diferenciacions..." "...si bé l'un es fet de cara endins i l'altra de cara enfora, com una rèplica optimista a la gravetat pensarosa i taciturna del primer..."

Delegació Castellar del Vallès

Major, 57

Tel. 714 52 44

